

«Тасдиқ мекунам»

Ректори Муассисаи давлатии таълимии “Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав” д.и.б.

профессор

Давлатзода С.Х.

сентябри 2023 сол

ХУЛОСАИ

кафедраи сиёсатшиносии Муассисаи давлатии таълимии “Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав”

Ба кори диссертатсионии Мадвалиев Чамолиддин Алиҷонович дар мавзуи: **“Терроризм, амалҳои террористӣ ва таъсири онҳо ба суботи сиёсии ҷомеа”** барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои сиёсӣ аз рӯи ихтисоси 23.00.02 - Ниҳодҳо, равандҳо ва технологияҳои сиёсӣ кори диссертатсионӣ дар кафедраи сиёсатшиносии факултети сиёсат ва идораи давлатии ДДБ ба номи Носири Хусрав омода гардидааст.

Мадвалиев Чамолиддин Алиҷонович соли 2015 факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистонро аз рӯи ихтисоси ҳуқуқшиносӣ хатм намудааст. Дар марҳалаи омода намудани диссертатсия аз соли 2017 то имрӯз ҳамчун унвонҷӯи кафедраи сиёсатшиносии факултети сиёсат ва идораи давлатии ДДБ ба номи Носири Хусрав фаъолият менамояд.

Роҳбари илмӣ - доктори илмҳои сиёсӣ, Муродова Н.С., ба ҳайси дотсенти кафедраи сиёсатшиносии ДМТ фаъолият менамояд.

Вобаста ба натиҷаҳои муҳокимаи рисола хулосаҳои зерин қабул гардиданд:

Мубрамияти мавзӯ. Яке аз падидаҳои хатарноке, ки дар ибтидои асри XXI ба суботи сиёсии аксари давлатҳои олам, аз ҷумла ба амнияти миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳдид менамояд, терроризми байналмилалӣ мебошад. Ҳарчанд пайдоиши терроризм таърихи қадима дошта бошад ҳам, аз солҳои 70-уми асри гузашта яку якбора шумораи амалҳои террористӣ ва ташкилотҳои террористӣ рӯ ба афзоиш ниҳодаанд. Дар ибтидои асри XXI бошад рушди технологияҳои иттилоотӣю коммуникатсионӣ, тавсеаи шабакаи Интернет ва рушди илму техника ба ташкилотҳои террористӣ имконият додаанд, ки на танҳо роҳу усулҳои фаъолияти худро тағйир диҳанд, балки аз сатҳи миллию

минтақавӣ ба сатҳи байналмилалӣ бароянд. Махсусан, хавфу хатари аз ҷониби террористон истифода гардидани яроқи қатли ом ва дигар дастовардҳои илмию технологӣ рӯз то рӯз меафзояд. Дар чунин шароит рушди илмҳои генетика ва микробиология тамаддуни инсониро зеро хавфу хатар қарор медиҳад. Таҳдиду хатари афзояндаи терроризм кишварҳои олам ва созмонҳои байналмилалиро водор намудаанд, ки барои пешгирӣ намудан ва аз байн бурдани ин зуҳурот чораандешӣ намоянд. Бо назардошти чунин вазъият гуфтан мумкин аст, ки аини замон яке аз масъалаҳои, ки аз ҳама бештар диққати ҷомеашиносон ва сиёсатшиносонро ба худ ҷалб менамояд, масъалаи терроризм мебошад. Омӯзиши мавзӯ бо тағйирпазирии терроризм асоснок карда мешавад. Зеро ин зуҳурот марҳила ба марҳила роҳу усулҳои нави муборизаро истифода намуда, дар шаклҳои гуногун зоҳир мешавад, ки танҳо дар заминаи омӯзиши амиқу дақиқ ин гуна хусусиятҳои терроризмро муайян намудан имконпазир мегардад.

Мақсади таҳқиқоти диссертациониро таҳқиқи хусусиятҳои муҳимми терроризми замони муосир, баррасии таъсири терроризм ба суботи сиёсии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва нишон додани роҳу воситаҳои мубориза бо терроризм. Барои амалӣ намудани мақсади таҳқиқот иҷроиши вазифаҳои зерин зарур доништа шудаанд.

Вазифаҳои таҳқиқоти диссертациониро мақсади таҳқиқот муайян менамояд ва онҳо бо нақшаи кори диссертационӣ мувофиқ гардонидани шудаанд:

– таҳлили асосҳои назариявӣю концептуалии масъалаҳои ҷудогонаи терроризм ва дар ин замина нишон додани моҳият ва хусусиятҳои муҳимтарини терроризми муосир;

– таҳқиқ намудани алоқамандии терроризм бо идеологияҳои тундгароӣ ва ифротгароӣ, дар чунин қолаб муайян намудани мазкур заминаи асосии ташаккули терроризм;

– таҳлилу баррасӣ намудани шаклҳои мухталифи зоҳиршавии терроризм ва дар ин замина нишон додани махсусиятҳои зуҳури амалҳои террористӣ дар олами муосир;

– таҳқиқ намудани махсусиятҳои низоми мубориза ба муқобили терроризм ва амалҳои террористӣ дар шароити ҳозира ва муайян намудани таҳаввулоти таҷрибаҳои зиддитеррористии давлатҳои алоҳида ва созмонҳои байналмилалӣ;

– нишон додани таъсири терроризм ва амалҳои террористӣ ба суботи сиёсӣ ва амнияти миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва асоснок

намудани хусусиятҳои мубориза бо ин зуҳурот дар шароити навини давлатдорӣ;

– таҳлили масъалаҳои рӯзмарраи фаъолияти зиддитеррористӣ ва пешомади инкишофи онҳо, нишон додани дурнамои таъмини суботи сиёсӣ ва пешгирии амалҳои террористӣ дар шароити имрӯза.

Фарзияи таҳқиқот. Терроризми замони муосир аз терроризми давраҳои дигари таърихӣ аз рӯйи як қатор хусусиятҳои худ фарқ менамояд. Пеш аз ҳама терроризми замони муосир барои амалӣ намудани ҳадафҳои сиёсии худ оммаи мардум ва аҳолии осоиштаро ҳамчун объекти рамзӣ интихоб намуда, ба воситаи тарсонидани онҳо ба рафти қабули қарорҳои сиёсӣ таъсиргузори мекунанд. Терроризми замони муосир бештар дар симои тундгароии исломӣ зоҳир гардида, бо истифода аз технологияҳои иттилоотию коммуникатсионӣ ва шабакаҳои интернетӣ ғояҳои тундгароӣ ва ифротгароиро дар байни қишрҳои гуногуни ҷомеа тарғибу ташвиқ менамоянд. Ғайр аз ин, терроризми замони муосир аз ҷониби давлатҳои алоҳида дастгирӣ ва маблағгузори шуда, дар самти амалигардонии манфиатҳои геополитикӣ ва геостратегии онҳо истифода бурда мешаванд. Бо назардошти ин гуфтан мумкин аст, ки терроризми муосир яке аз таҳдидҳои воқеӣ ва пуриқтидоре мебошад, ки ба сохтори конститутсионии давлат, ба тамомияти марзӣ, суботи сиёсӣ, ваҳдати миллӣ, истиқлолияти давлатӣ, тартиботи ҷамъиятӣ таъсири манфӣ мерасонад ва барои ҳаёти осоиштаи ҷомеа хавфу хатарҳои гуногунро ба вуҷуд меоварад.

Аҳамияти амалии таҳқиқот Дар раванди гузаронидани таҳқиқот асарҳои илмӣ олимони кишварҳои ғарбӣ, олимону муҳаққиқони рус ва донишмандони ватанӣ истифода бурда шудаанд. Зимни омӯзиши паҳлуҳои гуногуни терроризми муосир, бахусус дар мавриди пажӯҳиши омилҳо ва заминаҳои ташаккули терроризм ва сар задани амалҳои террористӣ як қатор концепсияҳо ва назарияҳои илмӣ истифода шудаанд. Чунончӣ, назарияи «бархӯрди тамаддунҳо», концепсияи «неруи нарм», концепсияи «фаъолияти шабакавӣ», назарияҳои ҷаҳонишавӣ.

Асосҳои методологии таҳқиқотро Дар раванди таҳқиқот методҳои муқоисавӣ, таҳлили системавӣ, типологӣ, контент-анализ, методи омӯрӣ истифода бурда шудаанд. Ба воситаи методи муқоисавӣ нишонаҳои фарқкунандаи терроризми классикӣ ва терроризми замони муосир мавриди омӯзиш қарор дода шуда, дар ин замина моҳият ва хусусиятҳои муҳими терроризм ҳамчун падидаи иҷтимоию сиёсӣ нишон дода шудааст. Методи системавӣ имкон дод, ки роҳи усулҳои пешбурди фаъолияти

террористӣ ҳамчун ҷузҳои таркибии терроризм ва худ терроризм ҳамчун ҷузҳои таркибии идеологияҳои тундгароӣ ва ифротгароӣ нишон дода шавад. Методи типологӣ барои муайян намудани шаклҳои гуногуни зухуроти терроризм истифода бурда шуд. Тавассути методи контент-анализ мундариҷаи санадҳои меъёрию ҳуқуқии байналхалқӣ ва қонунгузори сатҳи милли таҳлил гардида, дар заминаи он таҳаввулоти фаъолияти зиддитеррористӣ асоснок карда шудаанд. Истифодаи методи омӯрӣ имкон дод, ки афзоиши бемайлони амалҳои террористӣ ва ба таври ҷиддӣ рӯ ба афзоиш ниҳодани зухуроти терроризм бо далелҳои мушаххас асоснок карда шавад.

Навгониҳои илмӣ таҳқиқоти Дар таҳқиқоти мазкур хусусиятҳои бевоситаи терроризми муосир таҳқиқ гардида, заминаҳо ва омилҳои ташаккули он дар шароити ҳозира, таъсири амалҳои террористӣ ба суботи сиёсии ҷомеа нишон дода шудаанд. Масъалаҳои алоҳидаи навгонии илмӣ таҳқиқотро ба таври зерин нишон додан мумкин аст:

– асосҳои назариявӣ концептуалии масъалаҳои ҷудогонаи терроризм таҳлил гардида, дар ин замина моҳият ва хусусиятҳои муҳимтарини терроризми муосир нишон дода шудаанд;

– алоқамандии терроризм бо идеологияҳои тундгароӣ ва ифротгароӣ таҳқиқ гардида, паҳншавии ғояҳои мазкур заминаи асосии ташаккули терроризм муайян гардидаанд;

– шаклҳои мухталифи зоҳиршавии терроризм таҳлилу баррасӣ гардида, дар ин замина махсусиятҳои зухури амалҳои террористӣ дар олами муосир нишон дода шудаанд;

– махсусиятҳои низоми мубориза ба муқобили терроризм ва амалҳои террористӣ дар шароити ҳозира таҳқиқ гардида, таҳаввулоти таҷрибаҳои зиддитеррористии давлатҳои алоҳида ва созмонҳои байналмилалӣ муайян карда шудаанд;

– таъсири терроризм ва амалҳои террористӣ ба суботи сиёсӣ ва амнияти миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон нишон дода шуда, бо назардошти дигаргуниҳои ҷаҳони муосир хусусиятҳои мубориза бо ин зухурот дар шароити навини давлатдорӣ нишон дода шудааст;

– масъалаҳои рӯзмарраи фаъолияти зиддитеррористӣ ва пешомади инкишофи онҳо таҳлил гардида, дурнамои таъмини суботи сиёсӣ ва пешгирии амалҳои террористӣ нишон дода шудаанд.

Дар зимни ин метавон маводҳои рисолаҳо дар таълими фанҳои сиёсатшиносӣ, мочарошиносӣ, манфиатҳои миллии Тоҷикистон,

равандҳои сиёсии ҷаҳонӣ, геополитика ва ба сифтаи таълими курси махсус истифода намуд.

Корҳои нашршуда ва автореферат мазмуни асосии диссертатсияро инъикос менамоянд.

Мақолаҳои илмӣ муаллиф, ки дар маҷаллаҳои илмӣ тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷоп шудаанд:

- [1-М]. Мадвалиев Ҷ.А. Моҳият ва хусусиятҳои муҳимми терроризми муосир [Матн] / Ҷ.А. Мадвалиев // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Бахши илмҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва ҷамъиятӣ. – 2020. –№2. –С.309-316. ISSN: 2413-5151
- [2-М]. Мадвалиев Ҷ.А. Терроризм ва террор: тафовутҳо ва нишонаҳои фарқкунандаи онҳо [Матн] / Ҷ.А. Мадвалиев // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Бахши илмҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва ҷамъиятӣ. – 2020. –№7. –С.333-338. ISSN: 2413-5151
- [3-М]. Мадвалиев Ҷ.А. Шаклҳои зоҳиршавии терроризм дар замони муосир [Матн] / Ҷ.А. Мадвалиев // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Бахши илмҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва ҷамъиятӣ. – 2020. –№8. –С.359-366. ISSN: 2413-5151
- [4-М]. Мадвалиев Ҷ.А. Ташаккули фаъолияти зиддитеррористӣ дар шароити муосир [Матн] / Ҷ.А. Мадвалиев // Тоҷикистон ва ҷаҳони имрӯз. – 2021. –№3 (75). –С.96-111. ISSN: 2075-9584
- [5-М]. Мадвалиев Ҷ.А. Заминаҳо ва омилҳои пайдоиши терроризми байналмилалӣ [Матн] / Ҷ.А. Мадвалиев // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Бахши илмҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва ҷамъиятӣ. – 2021. –№5. –С.273-281. ISSN: 2413-5151
- [6-М]. Мадвалиев Ҷ.А. Таъсири терроризм ба амнияти миллии ва суботи сиёсии Ҷумҳурии Тоҷикистон [Матн] / Ҷ.А. Мадвалиев // Муносибатҳои байналмилалӣ ва амният. – 2022. –№ (4). –С.105-116. ISSN: 2790-3567

Маърузаҳо

- [7-М]. Мадвалиев Дж.А. Факторы и предпосылки возникновения международного терроризма // Развитие национальной государственности в период независимости: материалы республиканской научно-практической конференции (г.Душанбе, 03 сентября 2021 г.). –Душанбе, 2021. –С.171-179.
- [8-М]. Мадвалиев Ҷ.А. Терроризми байналмилалӣ ва хусусиятҳои он // Шабакаҳои иҷтимоӣ интернетӣ ҳамчун таҳдиди воқеӣ ба амнияти

миллӣ: маводи конференсияи ҷумҳуриявии илмӣ-назариявӣ (ш.Душанбе, 29 ноябри соли 2022). –Душанбе: ДМТ, 2022. –С.292-297.

ҚАРОР ҚАБУЛ КАРДА ШУД:

1.Диссертатсияи Мадвалиев Ҷамолиддин Алиҷонович дар мавзуи: **“Терроризм, амалҳои террористӣ ва таъсири онҳо ба суботи сиёсии ҷомеа”**, ки барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои сиёсӣ аз рӯйи ихтисоси 23.00.02 – Ниҳодҳо, равандҳо ва технологияҳои сиёсӣ пешниҳод гардидааст, кори илмии анҷомёфтаи оригиналӣ мансуб меёбад.

2.Диссертатсияи Мадвалиев Ҷамолиддин Алиҷонович дар мавзуи: **“Терроризм, амалҳои террористӣ ва таъсири онҳо ба суботи сиёсии ҷомеа”** ба ҳимоя дар Шӯрои диссертатсионии 6D.КОА-001 пешниҳод карда шавад.

Хулоса дар маҷлиси кафедраи сиёсатшиносии факултети сиёсат ва идораи давлатии ДДБ ба номи Носири Хусрав қабул гардидааст. Дар маҷлис 15 нафар иштирок намуданд. Роҳбари илмии унвонҷӯ доктори илмҳои сиёсӣ Муродова Н.С., ва дотсенти кафедраи сиёсатшиносии ДМТ дотсент Исоев У., иштирок доштанд. Натиҷаҳои овоздихӣ: «тарафдор» - 15 нафар., «муқобил» - нест, «бетараф» - нест, протоколи №1 аз 13-уми сентябри соли 2023.

И.в мудири кафедраи сиёсатшиносии
факултети сиёсат ва идораи давлатии
ДДБ ба номи Носири Хусрав
н. и. с., дотсент

Ашурзода Ҷ.Х.

Котиби маҷлиси кафедра
омӯзгори кафедра

Саидзода Д.С.

Имзоҳои Ашурзода Ҷ.Х.
ва Д.Саидзода ро тасдиқ менамоям.
Сардори шӯбаи кадрҳо
ва корҳои махсуси ДДБ ба
номи Носири Хусрав

Шукурзод Ҷ.А.

«15» сентябри 2023 с.